

ÇOKLU ZEKÂ ALANLARININ GİRİŞİMCİLİK DAVRANIŞINA ETKİSİ*

Erkan T. DEMİREL

Fırat Üniversitesi İ.İ.B.F. / ELAZIĞ

Yrd. Doç. Dr.

E-posta: demirelerkan@gmail.com

Muhammet DÜŞÜKCAN

Fırat Üniversitesi İ.İ.B.F. / ELAZIĞ

Yrd. Doç. Dr.

E-posta: mdusukcan@firat.edu.tr

Mehmet ÖLMEZ

Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO / BİTLİS

Öğr. Gör.

E-posta: molmez@bitliseren.edu.tr

Özet

Bu çalışmada, girişimcilik davranışının çoklu zekâ alanları ile biçimlenmesi araştırılmıştır. Bu bağlamda, araştırmanın problem cümlesi, “girişimci olabilmiş insanların çoklu zekâyâ dayalı yetenekleri girişimcilik düşünceleri üzerinde etkili midir?” şeklinde tasarlanmıştır. Araştırmada nicel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Elazığ’da faaliyet gösteren 880 KOBİ sahibi oluşturmaktadır. Örneklem ise Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası’nca 08.07.2010 tarihinde düzenlenen “KOSGEB Yeni Destek Paketi Bilgilendirme Toplantısı’na” katılan 212 KOBİ sahibinden oluşmaktadır. Bulguların değerlendirilmesi için tek örnek t, korelasyon ve regresyon testlerinden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları ile “girişimci olabilmiş insanların çoklu zekâyâ dayalı yeteneklerinin girişimcilik düşünceleri üzerinde anlamlı bir belirleyici etkisi olduğu” kanısına varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Girişimcilik, Çoklu Zekâ, KOBİ sahipleri

Alan Tanımı: Girişimcilik (İşletme ve Yönetim)

* Bu çalışmanın genişletilmiş hali, 30-31 Mayıs 2011 tarihlerinde Bosna Hersek’te düzenlenen “3. Uluslararası Balkanlar’da Sosyal Bilimler Kongresi’nde” sunulmuştur. Tam metin olarak bildiri kitabında basılmıştır. Hem sunum dili hem basım dili Türkçe’dir.

THE EFFECT OF AREAS OF MULTIPLE INTELLIGENCE ON ENTREPRENEURIAL BEHAVIOR

Abstract

This study examines the formation of entrepreneurial behavior through areas of multiple intelligence. The problem addressed by this research is, “do the multiple intelligence skills of entrepreneurs have any impact on their entrepreneurial ideas?” A quantitative research method was employed in this study. The universe of this study is comprised of 880 SME (Small and Medium Size Enterprises) owners operating in Elazig (TURKIYE). The sample of the study is 212 SME owners participating in the “Small and Medium Industry Development Organization New Support Package Information Meeting” held by the Elazig Chamber of Commerce and Industry on 08.07.2010. One sample t test, correlation test and regression test were used for evaluation of the findings. Research findings indicated that the “multiple intelligence skills of entrepreneurs have a significant decisive impact on their entrepreneurial ideas”.

Key Words: *Entrepreneurship, Multiple Intelligences, SME's Owners*

JEL Code: L26

1. GİRİŞ

Türk girişimcilik kültürüne ilişkin gözlemler, eğitim sistemimizin girişimcilik özelliklerinin oluşmasına ve ortaya çıkmasına yeterince destek olmadığını düşündürmektedir. Ülkemizde uygulanmakta olan “sol beyin ağırlıklı eğitim sistemi” yani “ezbere dayanan ve yaratıcı beyinleri sistemin dışına doğru zorlayan” sistem, insanımızı atalete alıştırmaktadır. Atalete alışmaktan kasıt, “yeniliklerden ve risklerden uzak durmak ile rahat ve garantili meslekleri tercih etmek” şeklinde ifade edilebilir. Bu durumun yarattığı olumsuzluklardan birisi de girişimci kişiliğin zayıf kalması olasıdır.

Eğitim sistemi, sıkı kalıplara bağlı olarak belli bakış açılarını dayatmaktadır. Belli kalıplara sokmaya çalışmak yerine yeteneği ve baskın olan çoklu zekâ alanını temel alarak eğitim verildiğinde sol ve sağ beyin özellikleri dengelenecek, sonrasında da girişimcilik ruhu güçlü bir toplum meydana gelecektir (Demirel, 2009:19-50).

2. GİRİŞİMCİLİK

Girişimcilik; yeniliklere ve teknik değişimlere ön ayak olan ve bununla beraber ekonomik büyümeye katkı sağlayan (Schumpeter, internet:2008), dengesini arz ve talebin oluşturduğu (Kirzner, 1997:60-85), yeni bilginin ürüne ve hizmete

dönüştürüldüğü bir süreçtir (Shane, 2000:217-226). Ölçülebilen bir değer ifade eden yenilikçi bir fikrin peşinde, risk almak, üretmek, uygulamak için bir süreç dâhilinde çalışmak (Turner, 2003:49) anlamına gelen girişimcilik; risk ve belirsizlik altında, kâr elde etme, büyüme amaçları ile yenilikçi ve ekonomik işletmeler kurulmasıdır (Dollinger, 1999:4). Girişimcilik; “bir fırsat algılama ve o fırsatı ele geçirmek için bir organizasyon yaratma faaliyetidir” (Mueller, 2000:52).

3. ÇOKLU ZEKÂ

Çoklu zekâ “insanların tek bir zihinsel yeteneklerinin olmadığı zihinsel yeteneklerin çoklu bir yapılanma içerisinde olduğu” görüşüne dayanan bir kuramdır. Bir insanda sekiz farklı zihinsel yetenek (zekâ) söz konusudur. Bunlar, “dilsel (sözel) zekâ, görsel (uzamsal) zekâ, bedensel (kinestetik) zekâ, matematiksel (mantıksal) zekâ, içsel zekâ, müziksel (ritmik) zekâ, sosyal (kişilerarası) zekâ ve doğacı (naturalist) zekâ” şeklinde isimlendirilmektedir. Adları sayılan bu zekâ alanları her insanda bulunur. Ancak, insandan insana bunların ağırlıkları veya aktiflik/pasiflik durumları farklılık gösterir. Her birey bu sekiz zekâ alanından en az bir tanesinde "zeki" olma özelliğini taşımaktadır. Her insanın bir ya da birkaç zekâ alanı diğer insanlardan daha gelişkin olabilir. (Gardner, 1983). Söz konusu, zekâ alanları şöyle açıklanabilir (Gardner, 1983;2006;2007):

Dilsel (Sözel) Zekâ: Konuşma ve yazma dilinde kelimeleri etkili ve akıllıca kullanma kapasite ve yeteneğidir.

Görsel (Uzamsal) Zekâ: Etrafındaki objeleri hayalinde canlandırma ve görme yeteneğidir.

Bedensel (Kinestetik) Zekâ: Kişinin kendisini ifade etmesinde bedenini kullanma kapasitesi ve kişinin ellerini bir şeyler yaratmakta kullanma yeteneğidir

Matematiksel (Mantıksal) Zekâ: Numaraları akıllıca kullanmak ve sebep sonuç ilişkisi kurabilme yeteneğidir.

İçsel Zekâ: Bir kişinin kendisini tanıması ve kendisi hakkında sahip olduğu bu bilgi ve anlayış ile çevresinde uyumlu davranışlar sergilemesi yeteneğidir.

Müziksel (Ritmik) Zekâ: Seslere hassaslık gösterme kapasitesi ve kendisini müzikle ifade etme yeteneğidir.

Sosyal (Kişilerarası) Zekâ: Başkalarının ruh hallerini, hislerini, duygularını, mizaçlarını anlama kapasitesi ve yeteneğidir.

Doğacı (Naturalist) Zekâ: Bu zekâ türü çevredeki doğal dünyayı algılama, beğenme ve anlama yeteneğidir.

4. ÇOKLU ZEKÂ – GİRİŞİMCİLİK İLİŞKİSİ

“Girişimci”, “girişimcilik” ve “girişimci kişilik” ile ilgili tanımlar incelendiğinde “hayal gücü”, “yenilikçilik”, “yaratıcılık”, “ön sezi”, “bağımsızlık”, “risk alma”, “fırsatçılık”, “içsellik”, “enerjiklik” ve “vizyonerlik” gibi kavramların kullanıldığı görülmektedir. Beynin loblarının yönettiği özelliklere bakıldığında da sağ tarafın, girişimci kişiliğe benzer bir şekilde “sezgisel”, “yenilikçi”, “yaratıcı”, “hayal gücü”, “özgürlük”, “vizyoner” vb. kavramlarla özdeş olarak tanımlandığı anlaşılmaktadır.

“Girişimci kişilik” özellikleri ile “beynin sağ tarafının” yönettiği özellikler büyük ölçüde örtüşmektedir. Bu hipotez; Korkmaz (2000) ve Demirel’in (2010) çalışmalarında kısmen doğrulanmıştır. Yani, girişimcilik özelliklerinin oluşmasında ve gelişmesinde sağ beyin tarafından yönlendirilen özelliklerin belirleyicilikleri, sol beyin tarafından yönlendirilen özelliklerin belirleyiciliklerine göre güçlüdür. Ancak, girişimci kişiliğin güç merkezinin tamamıyla beynin sağ tarafında olduğunu iddia etmek ise tabii ki mümkün değildir.

Çoklu zekâ teorisinin kurucusu Gardner, bireylerin gösterdiği her özelliğin zekâ olamayacağını, bir özelliğin zekâ olabilmesi için şu kapasitelere sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır: “Bireyin çevresine uyum sağlayabilme, bulunduğu ortamlarda karşılaştığı sorunlara çözüm getirebilme ya da herhangi bir alanda yeni bir ürün ortaya koyabilme kapasitesi.” Gardner’in bu aktarımından yola çıkıldığında, “girişimciliğin de bir zekâ alanı olarak düşünülebileceği” ifade edilebilir. Girişimciliğin başlı başına bir zekâ alanı olduğu ifade edilebileceği gibi çoklu zekâ alanlarının girişimcilik üzerinde belirleyici etkilerinin olduğu da söylenebilir. Bu durumda, çoklu zekâ alanları ile girişimcilik özellikleri arasındaki ilişki, beyin yarım kürelerinin fonksiyonlarından yola çıkılarak yorumlanmaya çalışılabilir. Gardner’in (1983; 2006; 2007) çalışmalarına göre çoklu zekâ alanları ile beyin yarım küreleri arasındaki şöyle bir ilişkinin varlığından söz edilebilir:

Tablo 1: Çoklu Zekâ Alanları ve İlgili Olduğu Beyin Yarım Küresi

Çoklu Zekâ Alanı	İlgili Olduğu Beyin Yarım Küresi
Matematiksel	Sol
Bedensel	Sol
Uzamsal	Sağ
Dilsel	Sağ / Sol
Müziksel	Sağ
Sosyal	Sağ / Sol (ön loblar)
Doğacı	Sağ

İçsel	Sağ / Sol (ön loblar)
-------	-----------------------

5. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE YÖNTEMİ

Araştırma, “girişimci olabilmiş insanların çoklu zekâya dayalı yetenekleri girişimcilik düşünceleri üzerinde etkili midir?” şeklindeki temel soruya cevap verebilmek amacıyla tasarlanmış ve gerçekleştirilmiştir.

Çoklu zekâ konusu, dikkate değer bir araştırma konusu olarak kabul edilmiş görünüyorsa da yönetim ve işletme yazınında konuyla ilgili fazla araştırma bulgularına rastlanmamış olmasının önemli bir eksiklik olduğu düşünülmektedir. Bu itibarla, yapılan araştırmanın ilk olduğu iddia edilmemekle birlikte, ilk çalışmalardan biri olduğu düşüncesiyle faydalı olacağı, konuya farklı bir bakış açısı kazandıracığı ve yazını genişleteceği düşünülmektedir.

Araştırmada nicel yöntem kullanılmıştır. Yazın bulgularına dayanılarak oluşturulan kuramsal çerçeveden sonra araştırma sorusuna cevap vermeye çalışan uygulama sonuçları aktarılmaktadır. Çalışmada iki ölçekten yararlanılmıştır:

İlk ölçek, Shearer’in (1996) geliştirdiği, İflazoğlu ile arkadaşlarının (2009), Türkçe uyarlama çalışmasını yaptıkları “çoklu zekâ yeteneklerini belirleme ölçeğidir. Söz konusu ölçekte çoklu zekâ yeteneklerini ölçen 93 madde yer almaktadır. 93 maddenin her biri, ölçeklerin 5 puanlık Likert tipi yanıt ölçeğine sahiptir. Her bir madde için “bilmiyor” ya da “uygulamıyor” seçenekleri mevcuttur ve bu seçenekler puana katkıda bulunmayan kayıp değerler olarak kabul edilmektedir. Her alt ölçek için katılımcının aldığı puanlar toplanmış ve alabileceği en yüksek puan değerine bölünmüştür. 1,00 ile 0,80 arası çok yüksek bir yüzde puanı, 0,80 ile 0,60 arası yüksek yüzde puanı, 0,60 ile 0,40 arası orta yüzde puanı, 0,40 ile 0,20 arası düşük yüzde puanı ve 0,20 ile 0 arası da çok düşük yüzde puanı olarak kabul edilmiştir.

İkinci ölçek, araştırmacılardan birinin önceki bir çalışması için geliştirdiği girişimcilik düşüncesi ölçeğidir (Demirel, 2009:19-50). Ölçekte, girişimcilik düşüncesini ölçen, 41 madde yer almaktadır. Bu maddeler de 5 puanlık Likert tipi yanıt ölçeğine sahiptir ve “çoklu zekâ yeteneklerini belirleme ölçeği” ile aynı şekilde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın evrenini Elazığ’da faaliyet gösteren 880 KOBİ sahibi oluşturmaktadır. Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası’nca 08.07.2010 tarihinde düzenlenen “KOSGEB Yeni Destek Paketi Bilgilendirme Toplantısı” na katılan KOBİ sahiplerinden, 212’si ile birebir görüşülerek anket uygulanmıştır. Bulguların değerlendirilmesi için tek örnek t, korelasyon ve regresyon testlerinden yararlanılmıştır.

6. BULGULAR

6.1. Ölçek Puanları

Ölçek puanlarına ilişkin aşağıda yer alan Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların girişimcilik puanlarının “çok yüksek”, çoklu zekâ alanlarına ilişkin puanlarının ise “yüksek” düzeyde olduğu görülmektedir. Çoklu zekâ alanlarından, görsel ve müziksel zekâ alanlarının puanları diğerlerine göre göze çarpmaktadırlar. Dilsel zekâ puanı ise “yüksek” sınırdadır görünmesine rağmen sonuç manidar değildir.

Tablo 2: Ölçek Puanları

Ölçek	Alınabilecek en yüksek puan toplamı	Katılımcıların toplam puanları	Düzye	One sample t ^{***}	
				t	p
Girişimcilik	43460	36602	0,8422*	3,364	0,001
Görsel Zekâ	10600	8223	0,7758**	11,306	0,000
Müziksel Zekâ	13780	9756	0,7080**	7,114	0,000
Sosyal Zekâ	13780	9256	0,6717**	5,841	0,000
Matematiksel Zekâ	14840	9883	0,6660**	6,044	0,000
İçsel Zekâ	7420	4852	0,6539**	3,072	0,003
Bedensel Zekâ	10600	6904	0,6513**	4,171	0,000
Doğacı Zekâ	12720	8276	0,6506**	2,992	0,004
Dilsel Zekâ	13780	8573	0,6221**	1,822	0,074

* : Çok yüksek; ** : Yüksek; *** : test değeri = 0,60

6.2. Korelasyon Analizi

Korelasyon analizi sonuçları, aşağıda yer almakta olan Tablo 3'te aktarılmaktadır. Buna göre girişimcilik işe çoklu zekâ alanlarının tamamı arasında manidar ve pozitif ilişki vardır.

Tablo 3: Korelasyon Analizi

Ölçek	Korelasyon	İlişkinin gücü
Girişimcilik	1	
Müziksel (Ritmik) Zekâ	0,504 (p=0,000)	Çok az zayıf
Görsel (Uzamsal) Zekâ	0,484 (p=0,001)	Çok az zayıf
Sosyal (Kişilerarası) Zekâ	0,479 (p=0,002)	Çok az zayıf
Doğacı (Naturalist) Zekâ	0,468 (p=0,000)	Çok az zayıf
Dilsel (Sözel) Zekâ	0,435 (p=0,000)	Çok az zayıf
İçsel Zekâ	0,424 (p=0,000)	Çok az zayıf
Bedensel (Kinestetik) Zekâ	0,382 (p=0,009)	Nispeten zayıf
Matematiksel (Mantıksal) Zekâ	0,325 (p=0,001)	Nispeten zayıf

6.3. Çoklu Regresyon Analizi

Çoklu regresyon modelinin manidar olduğu ve çoklu zekâ alanlarının girişimcilik özellikleri üzerinde yaklaşık %40 oranında belirleyici etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır [$r=0,701$; $r^2=0,491$; düzeltilmiş $r^2=0,399$; $F=5,308$; $P=0,000$].

Tablo 4: Çoklu Regresyon Denklemine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Denklemdaki Değişkenler				
	Katsayılar	Standart Hatalar	Beta	t	Anlamlılık
Sabit	1,101	0,557		1,960	0,050
Doğacı Zekâ (A)	0,037	0,112	0,050	0,331	0,742
İçsel Zekâ (B)	0,067	0,104	0,094	5,911	0,000
Sosyal Zekâ (C)	0,266	0,131	0,260	2,035	0,048
Dilsel Zekâ (D)	0,082	0,147	0,079	8,340	0,000
Uzamsal Zekâ (E)	0,260	0,102	0,338	2,544	0,012
Matematiksel Zekâ (F)	-0,063	0,161	-0,055	-2,993	0,003
Bedensel Zekâ (G)	0,119	0,145	0,116	0,815	0,419
Müziksel Zekâ (H)	0,292	0,097	0,353	3,009	0,004
Regresyon Denklemi	Girişimcilik = 1,101 + 0,037·A + 0,067·B + 0,266·C + 0,082·D + 0,260·E - 0,063·F + 0,119·G + 0,292·H				

Tablo 4'e göre çoklu zekâ alanlarının girişimcilik üzerindeki etkilerinin görece önem sırasının; müziksel zekâ, sosyal zekâ, uzamsal zekâ, bedensel zekâ, dilsel zekâ, içsel zekâ, doğacı zekâ ve matematiksel zekâ şeklinde gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Müziksel zekâ, sosyal zekâ, uzamsal zekâ, dilsel zekâ, içsel zekâ ve matematiksel zekânın girişimcilik üzerindeki belirleyici etkileri manidarken; bedensel zekâ ile doğacı zekânın girişimcilik üzerindeki belirleyici etkileri manidar değildir.

7. SONUÇ

Araştırma bulguları ile temel araştırma sorusuna; “girişimci olabilmiş insanların çoklu zekâyâ dayalı yeteneklerinin girişimcilik düşünceleri üzerinde anlamlı bir belirleyici etkisi vardır” şeklinde bir cevabın uygun düşeceği kanısına varılmıştır.

Bulgular incelendiğinde katılımcıların girişimcilik düşüncelerine ilişkin düzeylerinin “çok yüksek” olduğu ve tüm çoklu zeka alanlarına ilişkin düzeylerinin ise “yüksek” olduğu gözlemlenmektedir. Girişimcilik düşüncesi ile (bağımlı değişken) çoklu zekâ alanları arasındaki etkileşimi ortaya koymak amacıyla kurulan çoklu regresyon modeli manidar çıkmıştır. Çoklu zekâ alanları girişimcilik düşünceleri üzerinde yaklaşık %40 civarında belirleyici etkiye sahiptir. Girişimcilik düzeyi üzerindeki belirleyiciliği manidar olan “müziksel zekâ, sosyal zekâ, uzamsal zekâ, dilsel zekâ, içsel zekâ ve matematiksel zekâ”

alanlarından matematiksel zekâ dışındakilerin yönlendirilmesine “sağ lobun” tek başına ya da “sol lob” ile birlikte etki ettiği görülmektedir. Bu sonucun; “girişimcilik özelliklerinin oluşmasında sağ beyin tarafından yönlendirilen özelliklerin belirleyicilikleri, sol beyin tarafından yönlendirilen özelliklerin belirleyiciliklerine göre güçlüdür” görüşünü desteklediği düşünülmektedir.

Bu bulgular ışığında vurgulanabilecek bir başka husus ise şudur: “Güçlü bir girişimci ordusuna sahip olmak ve de gelişmiş ülkeler arasına girmek, ülkemizin en büyük hedeflerindedir. Bu hedefe ulaşmak için eğitim sistemimizin çoklu zekâyâ dayalı olacak şekilde temelden yapılandırılması ve insanımızın beyninin her iki tarafını da dengeli kullanabilecek şekilde eğitilmesi zorunludur.” Çalışmanın bu hususun önemine ilişkin işaret oluşturduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

DEMİREL, E.T. & TİKİCİ, M. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Beyin Baskınlık Analizi İle Değerlendirilmesi: İnönü Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü Örneği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (<http://www.esosder.com>). 9(32), 221 - 253.

DEMİREL, E.T., TEL, M., & TİKİCİ, M. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Açısından Toplam Kalite Liderliği İle İş Tatmini İlişkisi: Elazığ Örneği. Balıkesir Üniversitesi Bandırma İ.İ.B.F. Akademik Fener Dergisi, 12, 19 - 50.

DOLLINGER, M. (1999). Entrepreneurship (2nd ed.). USA: The Marsh Management Text.

GARDNER, H. (1983). Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. USA: Basic Books.

GARDNER, H. (2006). Multiple Intelligences. USA: Basic Books.

GARDNER, H. (editor). (2007). Responsibility at Work. USA: Jossey Bass.

IFLAZOGLU, S.A., SHEARER, B., KUSDEMİR, K.B. & ISIK, D. (2009). A Study on The Adaptation of Multiple Intelligences Developmental Assessment Scales (MIDAS) in Turkish Language. Paper presented at the 1st International Conference of Living Theorist Dr. Howard Gardner. Burdur/Turkey

KIRZNER, I. (1997). Entrepreneurial Discovery and the Competitive Market Process: An Austrian Approach. The Journal of Economic Literature, 35.

KORKMAZ, S. (2000). Girişimcilik ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma. Hacettepe Üniv. İ.İ.B.F. Dergisi, 18(1)

MUELLER S.L. & THOMAS, A.S. (2000). Culture and Entrepreneurial Potential: A Nine Country Study of Locus Control and Innovativeness. Journal of Business Venturing, 16

SHANE, S. & EDWIN, A.L. & COLLINS, C.J. (2003). Entrepreneurial Motivation. Human Resource Management Review, 13

TURNER, C. (2003). Çeviri: HANBEY, Ö. Başarmak İçin Yönetmek Girişimci Organizasyonlar Yaratmak. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.